

ลำดับที่ ๑๘๙ (เมษายน ๒๕๖๑)

จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา

❖ เกร็ดวัฒนธรรม

เรื่องโดย ประจิดร ป้อมอรินทร์

ไขข้อสงสัยสตรีจีนสมัยโบราณ

• ภาพถ่ายสตรีปลายสมัยราชวงศ์ชิง

เพศหญิงเป็นเพศที่มีข้อจำกัดต่างๆ ในการดำรงชีวิตมากกว่าเพศชาย ทั้งในเรื่องสรีระ การให้กำเนิดบุตร ฐานะทางสังคม ฯลฯ โดยเฉพาะสตรีจีนสมัยโบราณ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบสังคม ความเชื่อและค่านิยมบางเรื่อง อันเนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย และอาจไม่ได้เปิดเผยต่อบุคคลทั่วไปมากนัก คำถามที่ฟังดูธรรมดาในปัจจุบันเมื่อได้คำตอบจากเรื่องราวในอดีต อาจทำให้ผู้คนสมัยนี้นึกไม่ถึงเลยก็ได้

สตรีจีนโบราณโกนขนหรือไม่

สตรีจีนโบราณให้ความสำคัญแก่เรื่องความสวยความงาม เช่นเดียวกับสตรีในปัจจุบันโดยเฉพาะเรื่องเส้นขน ส่วนใหญ่นิยมใช้เส้นด้ายสองเส้นหนีบกำจัดขนอ่อนบนใบหน้า หรือที่คนไทยเชื้อสายจีนแต่จิวเรียกว่า ‘หมั่งหมั่ง’ (挽面)

อันที่จริงการใช้เส้นด้ายกำจัดขนอ่อนบนใบหน้าเป็นวิธีเสริมสวยของชาวจีนในแถบเมืองเก่าหรือชนบทในพื้นที่หมิ่นหนาน (閩南) เช่น เซี่ยเหมิน (廈門) เฉียนโจว (泉州) จางโจว (漳州) ชัวเถา (汕頭) แต่จิว (潮州) รวมทั้งไต้หวัน (台灣) ซึ่งนิยมทำในหมู่ผู้หญิงที่กำลังจะ

ออกเรือนเพื่อให้ใบหน้าดูเกลี้ยงเกลา การทำหมั้นหมั้นในสมัยก่อนต้องมีพิธีเช่นไหว้และหญิงสูงวัยเป็นผู้ทำให้แก่เจ้าสาวเท่านั้น แต่เมื่อการทำหมั้นหมั้นได้ผลดีจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายไปยังผู้หญิงทั่วไป การทำหมั้นหมั้นนิยมใช้เส้นด้ายที่ทำจากปอ แต่ปัจจุบันปอหายากมากขึ้น จึงใช้เส้นด้ายธรรมดาแทน

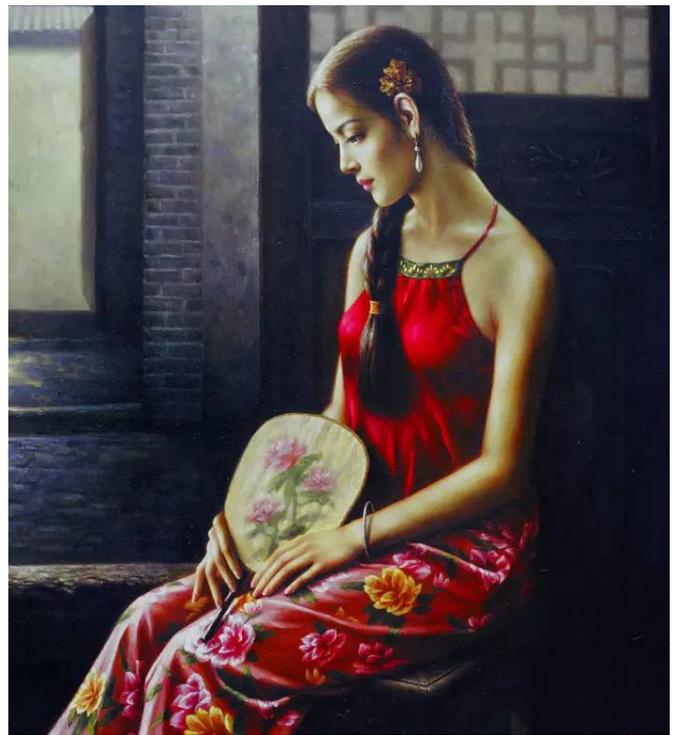
• การทำหมั้นหมั้นแถวถนนเจริญกรุง

การทำหมั้นหมั้นมีเรื่องราวความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยราชวงศ์สุย (隋 ค.ศ. 581-618) เมื่อถึงสมัยราชวงศ์หมิง (明 ค.ศ. 1368-1644) และราชวงศ์ชิง (清 ค.ศ. 1616-1911) ผู้หญิงที่รักสวยรักงามเริ่มใช้วิธีนี้เพื่อกำจัดขนในจุดอื่นๆ เช่น บริเวณหน้าแข้ง ฯลฯ

สตรีจีนสมัยโบราณใส่ชุดชั้นในหรือไม่

เสื้อชั้นในของผู้หญิงจีนสมัยโบราณเรียกว่า 'ตุ้โตว' (肚兜) มีลักษณะเป็นผืนผ้าคล้ายผ้ากันเปื้อน ล้ำหับคาดรอบอกและมีสายผ้าผูกที่คอกับเอว อาจมีกระเป๋าวีไใส่ของกระจุกกระจิก คาดว่าตุ้โตวเริ่มมีขึ้นเมื่อ 818 ปีก่อนคริสต์ศักราช คัมภีร์จั้วจ้วน «左傳» ได้บันทึกเกี่ยวกับชุดที่เรียกว่า อี้ฝู่ (袷服) ซึ่งเป็นชุดที่ใส่แบบเนื้อ จึงคาดว่าชุดอี้ฝู่เป็นต้นแบบของตุ้โตวในยุคหลัง ต่อมาในสมัยราชวงศ์ฉิน (秦 221-207 ปีก่อนคริสต์ศักราช) เรียกเสื้อชั้นในว่า 'อิง' (膺) ส่วนสมัยราชวงศ์ฮั่น (漢 202 ปีก่อนคริสต์ศักราช-ค.ศ. 220) เรียกว่า 'เป้าฝู่' (抱腹) ผู้หญิงในสมัยราชวงศ์หมิงเริ่มคุ้นเคยกับการใส่ตุ้โตว ซึ่งขณะนั้นเรียกว่า 'โตวจื่อ' (兜子) ต่อมาในสมัยราชวงศ์ชิงจึงเรียกว่าตุ้โตวตามที่ผู้คนในปัจจุบันคุ้นเคย

ตุ้โตวโดยมากมีรูปทรงคล้ายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนแนวตั้ง มักทำจากผ้าไหมหรือไหม และมักใช้สีแดง ปักลวดลายงดงาม นอกจากมีประโยชน์เหมือนเสื้อชั้นในแล้ว ตุ้โตวยังช่วยกั้นลมหนาวยามนอนหลับ ซึ่งผู้ชายมีฐานะบางคนก็นิยมใส่เช่นกัน

• ตุ้โตว

สตรีจีนสมัยโบราณใช้อะไรเป็น 'ผ้าอนามัย'

ผ้าอนามัยถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้หญิงอย่างมาก แต่เชื่อหรือไม่ว่าผ้าอนามัยแบบที่ใช้กันในปัจจุบันเพิ่งถูกคิดค้นขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมาเอง ในยุคที่ยังไม่มีผ้าอนามัย ผู้หญิงจีนในสมัยโบราณใช้อะไรแทน

ผู้หญิงในสมัยโบราณใช้ใบไม้ หญ้าแห้ง หรือเปลือกไม้เพื่อซับประจำเดือน ต่อมาเมื่อมนุษย์เริ่มรู้จักการถักทอผ้า ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุจากธรรมชาติโดยตรงอีกต่อไป จึงเปลี่ยนมาใช้ผ้าทอวัสดุที่ซับได้ดีอย่างซี่เถ้าหรือพีชประเภท ปาน ปอ จากนั้นใช้เชือกร้อยที่ผ้าแล้วผูกกับเอว ผ้าอนามัยประเภทนี้เรียกว่า 'ผ้ารอบเดือน' (月事布) ซึ่งนำไปซักแล้วใช้ใหม่ได้ ผู้หญิงในยุคนั้นเก็บ 'ผ้ารอบเดือน' อย่างมิดชิด สามีบางคนแต่งงานมาเป็นสิบปียังไม่เคยเห็นผ้ารอบเดือนของภรรยาเลย

หลังจากมีการประดิษฐ์กระดาษในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (東漢 ค.ศ. 25-220) คนที่มีฐานะดีหันบ่อยักใช้กระดาษราคาแพงแต่สะอาดใส่ในผ้ารอบเดือนแทน ส่วนประชาชนทั่วไปยังคงใช้ซี่เถ้าเช่นเดิม

สตรีจีนสมัยโบราณคุมกำเนิดอย่างไร

ก่อนจะมีวิธีคุมกำเนิดแบบปัจจุบัน เช่น การกินยาคุมกำเนิด การใช้ถุงยางอนามัย ฯลฯ ผู้หญิงทั่วไปรวมถึงผู้หญิงที่มีอาชีพโสเภณีในสมัยโบราณซึ่งมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์อย่างมาก มีวิธีคุมกำเนิดอย่างไร

คนโบราณบางกลุ่มเชื่อว่าการทากลิ่นชะมดบริเวณสะดือของผู้หญิงช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้ ดังเช่นสองพี่น้องสาวงามในประวัติศาสตร์จีนอย่างองเฮาเจ้าวเพยเยียน (趙飛燕 45-1 ปีก่อนคริสต์ศักราช) และนางสนมเจ้าวเหอเต๋อ (趙合德 39-7 ปีก่อนคริสต์ศักราช) สมัยจักรพรรดิฮั่นเฉิงตี้ (漢成帝 51-7 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ก็เคยมีบันทึกว่าใช้วิธีนี้

ในหมู่บ้านมีบันทึกเกี่ยวกับตำรับยาลับจากในวังว่าดอกหญ้าฝรั่งช่วยคุมกำเนิดได้ เมื่อพระจักรพรรดิไม่โปรดจะมีลูกกับนางสนมคนไหน ก็สั่งให้ขันทีใช้น้ำดอกหญ้าฝรั่งล้างช่องคลอดของนางสนมคนนั้น เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยขจัดอสุจิได้

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่าปรอทช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ โดยไม่เป็นอันตรายถึงชีวิตหากใช้ในปริมาณเล็กน้อย โสเภณีบางยุคถูกหลอกให้ดื่มน้ำหรือน้ำชาที่ผสมปรอท โดยที่เจ้าตัวเข้าใจว่าเป็นซีเต้า

เคยมีโสเภณีบันทึกเอาไว้ว่าก่อนรับแขก แม่เล่าให้ตม่น้ำชนิดหนึ่ง รสชาติหวานอมเปรี้ยว ตมแล้วไม่ตั้งครรภ์ เชื่อกันว่าน้ำชนิดนี้เป็นน้ำที่ชงด้วยจุกกลูกลับ หากตม่น้ำตมจุกกลูกลับ 7 ชิ้น ติดต่อกัน 7 วัน จะช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้ถึง 1 ปี

• จุกกลูกลับ

นอกจากยาหรือสารบางชนิดที่ใช้เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์แล้ว ยังมีบันทึกเกี่ยวกับ ‘ถุงยางอนามัย’ ซึ่งทำมาจากไส้แกะ กระเพาะปัสสาวะหมู และถุงลมปลาอีกด้วย

สตรีจีนสมัยโบราณลดน้ำหนักอย่างไร

สตรีในปัจจุบันอาจไปฟิตเนสหรือลดปริมาณอาหารหากต้องการมีรูปร่างพอมเปรี้ยว แต่สตรีจีนโบราณมีวิธีลดน้ำหนักอย่างไร

อันที่จริงผู้หญิงจีนสมัยโบราณให้ความสำคัญแก่รูปร่างมากกว่าผู้หญิงในปัจจุบันด้วยซ้ำ เห็นได้จากคำพูดโบราณที่ว่า “กษัตริย์ผู้ชอบคนเอวบาง ในวังมากด้วยคนท้องทิว” (楚王好細腰, 宮中多餓人) สะท้อนให้เห็นว่าสังคมสมัยนั้นมีค่านิยมเรื่องรูปร่างเช่นกัน ดังนั้นผู้หญิงโบราณจึงต้องควบคุมน้ำหนักด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งวิธีการหลักเกี่ยวข้องกับการรับประทานอาหารเช้าเช่นเดียวกับปัจจุบัน คือต้องรับประทานอาหารเช้าซึ่งเครื่องปรุงมีสรรพคุณเป็นยา เช่น ฟักเขียว ซานจา (山楂) ซานเย่า (山藥) ที่มีสรรพคุณในการลดน้ำหนักและลดไขมัน นอกจากนี้ยังมีสูตรอาหารที่ช่วยลดความอ้วน เช่น โจ๊กลูกเดือย โจ๊กฟักเขียว โจ๊กใบบัว ฯลฯ บางตำรายังเชื่อว่าการกินกระบองเพชรช่วยลดความอ้วนได้

สตรีในแต่ละยุคสมัยมีวิธีการลดน้ำหนักที่แตกต่างกัน เช่น การเดินรำและร้องเพลง การฝังเข็ม การอังความร้อน การนวด หรือแม้กระทั่งการสวมเสื้อรัดเอวให้มีรูปร่างดี

จีนสมัยโบราณมีผู้หญิงรักร่วมเพศไหม

ผู้หญิงรักร่วมเพศในสมัยโบราณเรียกว่า ‘หมั่วจิ่ง’ (磨鏡) คำว่า 磨 หมายถึง ขัด บดหรือเสียดสี ส่วนคำว่า 鏡 หมายถึง กระจกเงา, คั่นฉ่อง เวลาผลิตคั่นฉ่องต้องขัดโลหะให้เงา ไกล่เคียงกับท่าทางขณะมีเพศสัมพันธ์ของผู้หญิงรักร่วมเพศ

• ภาพวาดผู้หญิงรักร่วมเพศในสมัยโบราณ

ในราชสำนักจีนสมัยโบราณ ตำแหน่งฝ่ายในอันใหญ่โตมีนางสนมหรือนางกำนัลจำนวนมาก ผู้ชายซึ่งผู้หญิงเหล่านี้คลุกคลีได้คือพระจักรพรรดิหรือชั้นที่เท่า่นั้น เนื่องจากพระจักรพรรดิมีเพียงพระองค์เดียว ผู้หญิงฝ่ายในมีโอกาสได้ใกล้ชิดพระจักรพรรดิไม่มากนัก จึงต้องหาวิธีปลดปล่อยทางเพศในรูปแบบต่างๆ เป็นธรรมดา เช่น การช่วยตัวเอง การมีสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ ซึ่งส่วนใหญ่คู่รักร่วมเพศมักเป็นชนชั้นสูง เช่น พระสนมกับนางกำนัล หรือพระสนมด้วยกัน นอกจากนี้บางคนยังแอบลักลอบมีความสัมพันธ์กับองครักษ์หรือขุนนางที่เป็นเพศชายอีกด้วย

ทั้งนี้ผู้หญิงในวังส่วนใหญ่ต้องอดทนต่อความเหงา คนที่ใจกล้าหน่อยถึงกับหลบหนีออกจากวัง เช่นเหตุการณ์ครั้งหนึ่งซึ่งจักรพรรดิถังจงจง (唐中宗 ค.ศ. 656-710) เสด็จออกไปนอกพระราชวัง แล้วพบกับนางสนมและนางกำนัลจำนวนหนึ่งที่หลบหนีออกมา ส่วนคนที่ไม่กล้าหนีอาจถึงขั้นฆ่าตัวตาย เช่น โทวฟูเหริน (侯夫人) พระสนมในจักรพรรดิสุยหยางตี้ (隋炀帝 ค.ศ. 569-618) แต่เหตุการณ์เช่นนี้พบได้น้อยมาก

ผู้หญิงในวังมีวิธีจัดการความเหงาและสนองความต้องการทางเพศ นอกวังก็มีผู้หญิงที่รักร่วมเพศเช่นกัน โดยส่วนใหญ่เป็นนักบวชหรือนักพรตหญิง

นักบวชหรือนักพรตหญิงเฟื่องฟูอย่างยิ่งตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง (唐 ค.ศ. 618-907) เป็นต้นมา ทว่าผู้คนทั่วไปไม่รู้รู้สึกต่อนักบวชหญิงเท่าไรนัก เพราะในสังคมที่มีเพศชายเป็นศูนย์กลางนั้นมองว่าเพศหญิงเป็นเพียงคนคอยรับใช้สามี

• โทวฟูเหริน

และเลี้ยงดูบุตร ดังเช่นงานประพันธ์จีนในอดีตจำนวนมากที่มักเขียนถึงนักบวชหญิงในด้านลบ เช่น ลอบเป็นชู้กับผู้ชาย หรือรักร่วมเพศกันเอง

เรื่องราวเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสตรีที่แตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ภูมิปัญญาและพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ซึ่งไม่ยอมจำนนต่อข้อจำกัดต่างๆ ในทุกยุคทุกสมัย

❖ ข่าวสารอาเซียน

อาเซียนศึกษาม-จีนวิทยา จัดบรรยายหัวข้อ

“ความมหัศจรรย์ของตุ้ยเหลียน (บทกลอนคู่แบบจีน)”

วิทยากร : อ.นิริฐฉิม ศรีบุญชัยชูสกุล

ผู้เชี่ยวชาญการเขียนพู่กันจีน

วันพฤหัสบดีที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2561

เวลา 14.30 - 17.00 น. ณ ห้อง 1102

ชั้น 11 อาคาร ซี.พี.ทาวเวอร์ ถ.สีลม

* รายการต่างๆ อาจมีการเปลี่ยนแปลง ผู้สนใจโปรดสอบถามรายละเอียด และจองที่นั่งล่วงหน้า โทรศัพท์ 0 2071 1009, 0 2071 1078 และ arsom.siam@gmail.com

สถานที่ติดต่อ : อาศรมสยาม - จีนวิทยา

313 อาคาร ซี.พี. ทาวเวอร์ ชั้น 24 ถนนสีลม บางรัก กรุงเทพฯ 10500 โทรศัพท์ 0 2071 1009, 0 2071 1078 โทรสาร 0 2071 8514

เว็บไซต์ www.arsomsiam-jinviya.com, www.facebook.com/arsomsiam, Email : arsom.siam@gmail.com